

A kiskunsági szikes tavak és az őrjegi turjánvidék HUKN10002 kmt célkitűzései és prioritásai

A Natura 2000 terület természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot, illetve a fenntartó gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

Prioritások megfogalmazása

Kiemelt fontosságú cél a következő fajok kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása:

nyári lúd (*Anser anser*)
vörösnyakú lúd (*Branta ruficollis*)
kis lilik (*Anser erythropus*)
vörös gém (*Ardea purpurea*)
bölömbika (*Botaurus stellaris*)
cigányréce (*Aythya nyroca*)
kanalagém (*Platalea leucorodia*)
fattyúszerkő (*Chlidonias hybridus*)
fehérszárnyú szerkő (*Chlidonias leucopterus*)
kormos szerkő (*Chlidonias niger*)
barna rétihéja (*Circus aeruginosus*)
kerecsensólyom (*Falco cherrug*)
rétisas (*Haliaeetus albicilla*)
gólyatöcs (*Himantopus himantopus*)
gulipán (*Recurvirostra avosetta*)
széki lile (*Charadrius alexandrinus*)

Kiemelt fontosságú cél a következő fajok kedvező természetvédelmi helyzetének helyreállítása:

túzok (*Otis tarda*)
ugartyúk (*Burhinus oedicnemus*)
hamvas rétihéja (*Circus pygargus*)
réti fülesbagoly (*Asio flammeus*)
szalakóta (*Coracias garrulus*)
kék vércse (*Falco vespertinus*)
kis örgébics (*Lanius minor*)
vetési varjú (*Corvus frugilegus*)

Általános veszélyeztető tényezők mérséklése:

1. A kedvezőtlen környezeti hatások (területek kiszáradása, természeti katasztrófák, kedvezőtlen téli időjárás, predátorok, kedvezőtlen szukcessziós folyamatok) lehetőség szerinti mérséklése.
2. A negatív antropogén hatások mérséklése:
 - 2.1. *Gyepeken:* a feltörés, felületés, műtrágyázás, túllegeltetés, alullegetetés, kedvezőtlen időpontban és módon végzett kaszálás, engedély nélküli égetés, csatornázás, tájidegen növényfajok terjedésének megakadályozása.

- 2.2. *Szántókon*: intenzív kemizálás, mezőgazdasági gépek munkavégzése, kedvezőtlen vetésszerkezet, tarlóégetés
- 2.3. *Erdőkben*: nem őshonos fajok telepítése, erdők véghasználata
- 2.4. *Egyéb*: emberi zavarás, légtérhasználat, vadászat és vadgazdálkodás, védett fajok lelövése, növény- és állatfajok gyűjtése, illegális fakivágás, terület szennyezése, szigetetlen légvezetékek, vonalas létesítmények építése.

Általános természetvédelmi célkitűzések:

1. A kijelölt Natura 2000 terület rendeltetésének megfelelően a fő cél a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelmét szolgáló Natura 2000 területek hálózatának fenntartása és a jelölő élőhelyek, valamint fajok populációinak fejlesztése;
2. A meglévő természetes és természetközeli élőhelyek, ezekre az élőhelyekre jellemző fajok, életközösségek, valamint a biodiverzitás megőrzése, fejlesztése;
3. A degradálódott élőhelyek rehabilitációja, a megsemmisült élőhelyek és ökológiai kapcsolatok rekonstrukciója különös tekintettel a tájra jellemző pusztai- és vizes élőhelyekre, törekvés a tájleptékkü rehabilitációra az élőhely feldarabolódás csökkentése érdekében;
4. A természetvédelmi intézkedésekkel összhangban a területek fenntartható használatának biztosítása, a kezelési és fejlesztési intézkedések beépítése a vidékfejlesztési stratégiába;
5. A helyi társadalom szemléletének, ismeretének fejlesztése a természeti értékek, területek vonatkozásában, a természetvédelmi intézkedések kommunikációs fejlesztése.

Kezelési stratégiák

Élőhelyek megőrzése

- A nemzeti park kezelési terveinek felülvizsgálata a Natura 2000 hálózat jelölő élőhelyeinek megőrzése szempontjából;
- A természetes és természetközeli vízi- vizes- pusztai- és erdei élőhely mozaikok megőrzése és fejlesztése;
- További erdőtelepítések visszaszorítása;
- A vizes élőhelyek védőövezetének kialakítása;
- Az infrastruktúra és ipari fejlesztések, vonalas létesítmények további terjedésének megakadályozása;
- A kavicsbányászat további terjedésének megakadályozása;
- Az állami földterületek vagyongazdálkodási jogának átadása a természetvédelmi kezelőnek;
- Földvásárlás a természetvédelmi kezelő javára;
- Az érvényben lévő vízjogi engedélyek felülvizsgálata;

Élőhelyek rehabilitációja

- A szántóterületek arányának csökkentése (kivéve a tűzokvédelmi szempontból jelentős egységeket);
- A nem őshonos faültetvények természetszerű átalakítása;
- Pusztai élőhely-rehabilitáció természetszerű gyepek kialakításával;
- Vizes élőhely rehabilitáció vízvisszatartással és árasztással;
- Tájrehabilitáció
- Nyílt vízfelületek kialakítása;
- A bányatelkek, tájsebek és illegális hulladéklerakók felszámolása és rekultivációja;

- A tájidegen növényfajok visszaszorítása (különösen keskenylevelű ezüstfa, aranyvessző);
- Az állami földterületek vagyonkezelési jogának átadása a természetvédelmi kezelőnek;
- Földvásárlás a természetvédelmi kezelő javára
- Az érvényben lévő vízjogi engedélyek felülvizsgálata;

Fajok megőrzése

- A kmt. jelölő fajainak megőrzése elsődlegesen az általános élőhely megőrzésen és rehabilitációs stratégián keresztül valósul meg;
- A nemzeti park kezelési terveinek felülvizsgálata a Natura 2000 hálózat jelölő fajainak megőrzése szempontjából;
- A kmt. jelölő fajainak megőrzésére irányuló speciális intézkedések kidolgozása;
- Fajmegőrzési tervek kidolgozása a Magyarország vonatkozásában különösen jelentős és veszélyeztetett jelölő fajokra;

Különleges madárvédelmi intézkedések

- Tűzokkíméleti területek kialakítása
- A madárpopulációk szaporodási lehetőségeinek fejlesztése
- A madárpopulációk táplálkozási lehetőségeinek fejlesztése
- A madárpopulációk zavartalanságának biztosítása
- A vonalas létesítmények okozta madárpusztulások csökkentése
- A halastavak üzemrendjének szabályozása
- A vadászati, vadgazdálkodási tevékenység (üzemtervek) felülvizsgálata

Vidékfejlesztés

- Az ökológiai feltételekhez alkalmazkodó fenntartható földhasználati struktúra kialakítása, különös tekintettel a természet- és tájvédelmet szolgáló tevékenységek támogatására;
- A természeti erőforrások környezettudatos használatának általános fejlesztése, az elővigyázatosság és megelőzés elvének érvényre juttatásával, fennmaradt hagyományos gazdálkodási formák megőrzése;
- Az agrárgazdaság fenntartható fejlesztése területi feltételeinek biztosításával hozzájárulni a népességmegtartó képesség új alapokra helyezéséhez a tájgazdálkodás hosszú távú biztosítása érdekében.

Kutatás, monitoring

A legfőbb élőhely-típusokhoz köthető célkitűzések

Az SPA területén prioritásként megjelölt madárfajok populációméretének, valamint a fajok élőhelyének elérni kívánt minőségbeli, kiterjedésbeli és elhelyezkedésbeli célállapotának meghatározása és rendszeres felülvizsgálata, beleértve az adott faj jelenlegi és potenciális előfordulási területeit egyaránt.

A drasztikusan megváltozott természeti, különösen a hidrológiai feltételek (vízrendezések, lecsapolások) helyreállítása, ezzel az egyirányú szukcessziós folyamat és az azzal járó degradáció megállítása.

Az területhasználat intenzitásának mérséklése, ami az alkalmazott mezőgazdasági módszerek tökéletesedésével és gyorsulásával a biodiverzitás csökkenését, természeti értékvesztést idézett elő.

A természetes vagy természetközeli állapotú területek kiterjedésének növelése, a további ösgyepfeltörések (szántóföldi gazdálkodás, erdősítés) megakadályozása. A jelenleg még

fennmaradt területek -különös tekintettel a gyepterületekre- mintegy refúgiumként tartandók számon.

Vizes élőhelyek

Az időszakos, vagy állandó vizes élőhelyekhez kötődő madárfajok esetében a természetes vízkészletek megőrzése, valamint az élőhelyek megóvása érdekében a kedvező vízállapotok kialakítása és megtartása az elsődleges célkitűzés. Az SPA területén a mesterséges vizes élőhelyek számának, a meglévők kiterjedésének növelése a jövőben nem, míg a meglévők fenntartása és állapotuk javítása kiemelt természetvédelmi célkitűzés. A természetes vízkészletek megőrzése és a területi adottságokhoz igazodó mezőgazdasági művelés mellett a természetes, jellemzően időszakos vizes élőhelyek száma növekedhet.

A kiskunsági szikes tavak és Miklapusztja térségében a hajdani kiterjedt – napjainkban már használatok kívüli – meliorációs csatorna és töltésrendszerek megszüntetése és ezzel a térség ösvízrajzának részleges (lehetőség szerinti) helyreállítása kiemelt cél.

Szántó- és gyepterületek

- Gyepek és gyep művelési ágú élőhelyek művelési ágának fenntartása, természetes állapotuk megóvása
- A gyepterületeken a hagyományos, extenzív használatnak megfelelő legeltetési állattartás vagy kaszálás folytatása, illetve jelentős mértékű fejlesztése
- A gyepterületek kezelése kíméletes, extenzív gazdálkodással, mechanikai jellegű ápolási munkák, öntözés, trágyázás, felületés, növényvédő szerek vagy gyomirtók felhasználása nélkül; feltörésük, felszabdolásuk, továbbá a jelentkező felszíni vizek elvezetése nélkül.

A változatos pusztai környezetet biztosító szántó, gyep és időszakos vizes élőhelykomplexek fenntartása, illetve az egyes élőhelyek arányának javítása kiemelt természetvédelmi célkitűzés a pusztai madárközösségek védelme érdekében.

A mezőgazdasági környezethez kötődő madárfajok populációinak megőrzése és kedvező természetvédelmi helyzetének helyreállítása érdekében az alábbi célkitűzések megvalósítása szükséges:

1. Az élőhelyek átalakítása miatt, a jelölő madárfajok jelenlegi és potenciális élőhelyén bekövetkező irreverzibilis változások (pl. újabb erdősítések, infrastrukturális beruházások létesítése stb.) megakadályozása.
2. A szántóföldi művelés racionalizálása az agrártámogatások fenntartásával, de a jelenleginél racionalizáltabb és célirányosabb kifizetés által.
 - 2.1. A földrésztetek művelési ágának, illetve termőhelyi adottságának, természetbeni állapotának újbóli meghatározása és kizárólag a termőhelyi adottságoknak megfelelő művelés támogatása.
 - 2.2. Az intenzív mezőgazdasági művelés lehetőségeinek korlátozása az agrár-környezetgazdálkodási program természetvédelmi célprogramjainak értékelésével és módosításával, valamint a horizontális célprogramok háttérbe szorításával.
3. A gyepterületek általános védelme, természetvédelmi állapotuk helyreállítása
 - 3.1. A gyepterületek arányának növelése elsősorban a kedvezőtlen adottságú szántóterületek visszagyepesítése révén.
 - 3.2. A gyepterületek tényleges kiterjedésnek növelése az inváziós tájidegen növények állományainak visszaszorítása révén.
4. Az SPA területén fészkelő madárfajok költési sikerének növelése:
 - 4.1. Mezőgazdasági és vadgazdálkodási tevékenységek ésszerű szabályozása a szaporodási időszakban, a szabályozási rendszer rendszeres felülvizsgálata mellett. A

felülvizsgálatnak az előírások hatékonyságának értékelésén túl a védendő fajok körének meghatározására, illetve a korlátozások alkalmazásnak térbeliségére is ki kell terjednie.

- 4.2. A pusztai környezetben meglévő magányos fák, fasorok és kisebb facsoportok természetvédelmi állapotának helyreállítása a megfelelő utánpótlás biztosításával és az őshonos fafajok arányának növelésével.
- 4.3. A gyepterületek hasznosítási módjának (kaszálás, vagy legeltetés) meghatározása, figyelemmel a fészkelő és vonuló fajok ökológiai igényire, így különös tekintettel a kaszálás időpontjára, valamint a legeltetés időzítésére, módjára és mértékére.
5. A degradált élőhelyek természetvédelmi helyzetének helyreállítása, különös tekintettel a korábban létesített vonalas létesítmények (pl. funkció nélküli belvízelvezető-árkok és öntözőcsatornák, légvezetékek) felszámolásával, újabb létesítések megakadályozásával.

Erdők

Az SPA területén a jelölő pusztai élőhelyek és fajok állományainak térbeli kapcsolatait rontó, természetvédelmi célt nem szolgáló erdőtelepítések kerülendők.